

Tak til Fonden Sønderho for invitationen at holde festtalen her ved Møllen i dag. Min tale sønderhodag plejer ellers at være i kirken, ved festgudstjenesten. I dag er det så en tale her under åben himmel.

Om Sønderho.

Om hvad der gør Sønderho til Sønderho.

Og for mig at se er det i høj grad det samme, der gør Sønderho til Sønderho, som der gør kirken til kirke: en åndelig arv – det immaterielle, som det hedder med et fint ord, alt det man ikke kan måle, veje eller prissætte. Sønderho er indbegrebet af en immateriel kultur og kulturarv.

Det er en udfordring, oplever jeg i kirken, at formidle det immaterielle, da det betinger erfares og opleves. En immateriel kultur er en levende kultur, som bygger på tidligere generationers erfaringer, men fordrer at blive levet - Sønderho's kultur får i dag leve igennem os, den nuværende generation i Sønderho.

Lad os bare tage denne begivenhed, vi tager del i lige nu - tag denne scene, vi er trådt ind på: Sønderhodag her ved Møllen. Det er en scene, som er sat og er befolket allerede, ligeså meget af dem der er gået forud for os og som har siddet her gennem tiden, som af os der sidder her nu; vi træder ind på denne scene og en fortælling bliver fortalt igennem os: fortællingen om Sønderho. Selv Møllen tager del i denne levende fortælling; brudedefolkene, musikken, sønderhodansen, sangene, fanø-dragterne. Ordene. Men vigtigst af alt, det ordene ikke kan beskrive, det immaterielle, det du godt kan mærke, når du sidder her. Kald det stemningen, jeg kalder det en fornemmelse af Sønderho.

Det er både opgaven og glæden ved at bo i Sønderho, at vi har en ældgammel kultur at læne os op ad, og vi har samtidig ansvaret for at række denne arv videre.

Til Sønderho's immaterielle kulturarv hører bl.a. sønderhomusikken og sønderhodansen, traditionerne. en viden og kunnen, de værdier og praksisser her er – og fortællingen om Sønderho. Den del af Sønderho's fortælling jeg vil fremhæve er byens storhedstid, da her var en havn og skibsværft og Sønderho var den mest betydningsfulde søfartsby på vestkysten. Det var med til at udvide Sønderho's horisont i mere end en forstand. Et stort udsyn, samt åbensind blev kendetegnet for Sønderho-kulturen. Udviklingen af søndermusikken og

sønderhodansen hører til denne tid og som er så tæt forbundet med søfarten at skibets vuggen og duven på havet lader sig fornemme i dansen.

Til Sønderho's materielle kulturarv hører bl.a. de gamle huse, kunsthåndværk, arkitektur og billedkunst – og Fanø-dragten.

Alle de smukke Fanø-dragter I bærer - de bliver vist frem og præsenteret nærmere om lidt.

Selv bærer jeg, som I nok kan se, en færø-dragt.

Fordi, til kulturen i Sønderho også hører, at man skal ære det man kommer fra. Også således bidrager man positivt til den levende kultur her er.

Som færing er jeg født dansker.

Men der er en stor kulturforskel – mellem Danmark og Færøerne.

Til gengæld oplever jeg en del kulturlighed – mellem Fanø og Færøerne.

Begge steder er der denne stærke selvbevidsthed, om sin egen tradition med dragter, dans, sang og kvad/musik.

Man har en lang sejlertradition fælles, med mænd på langfart, og de stærke kvinder derhjemme, der styrede hjemmene.

Der er den stærke smukke natur – dog meget forskellig og en noget vildere natur på Færøerne end her.

Der er de små samfund og som man lægger en ære i at passe på.

På Færøerne vægter man højt retten til selvbestemmelse ude i bygderne. Erfaringen viser, at det er selve fundamentet for liv og trivsel ude i de små samfund.

Min hjembygd huser i dag blot 90 indbyggere, men er en selvstændig kommune og med egen skole.

Det får være en hjertesag for os alle, der bor her og ønsker at værne og fremme Sønderho-kulturen, at Sønderho har selvbestemmelse over egne anliggender.

Det er 18 år siden jeg kom til Sønderho og blev den første kvindelige præst og skulle det vise sig også den sidste præst i Sønderho pastorat og Sønderho sogn. Pastoratet blev nedlagt i 2012 og for nyligt blev også Sønderho sogn – efter menighedsrådets indstilling – nedlagt og vil, sammen med Nordby, gå under navnet Fanø sogn. Sønderho ejer således ikke længere, hverken sin kirke eller præstegård.

Hvordan det var for Sønderho sogn dengang - for 18 år siden: at skulle modtage, ikke bare en præst som var færing, men en præst, som var både færing og kvinde og havde en ægtefælle som var colombianer - ethvert sogn med respekt for sine ældgamle kirkelige – og danske – traditioner, ville da opleve det som en udfordring. Og man kunne ikke fortænke sognet i at have mange betænkeligheder og vi kunne forvente at blive mødt med mange forbehold.

Desuden talte det ikke til min fordel at vi kom hertil som dumpet ned fra himlen – og det skal ikke forstås så positivt som det kan lyde, når en præst siger det.

Men forstået på den måde, at vi intet kendte til Fanø og således ikke i første ombæring havde forstand på, hverken den materielle eller den immaterielle kulturarv her var.

Jeg krummer tæer ved tanken om første besøg i den gamle fredede præstegård fra 1749 og hvor jeg lod kritiske bemærkninger falde, til bl.a. ruminddelingen: ”som... den må man vel kunne gøre noget ved” eller til fliserne i stuen, at ”hvem har dog fundet på at sætte blå og brune fliser sammen?”

Når det kom til musikken og dansen - lad mig sige det sådan, jeg havde efter mødet med min daværende mand, som var salsadanser vænnet mig til en anden rytme end i den færøske kædedans, som hylder gentagelsen ligeså meget som sønderhodansen gør. Så det har bare været en tilvænnings sag – igen.

Det første menneske, der møder mig og byder mig velkommen, da jeg flytter ind i præstegården, er min for-forgænger Hans Brinch. Han havde været præst i sognet i 34 år. Når jeg nævner ham her, så er det igen for at skildre betydningen af det/dem der gik forud.

Uden at skulle overdrive betydningen af præsters virke i et sogn, så vil jeg alligevel påstå, at de har en vis nøglemagt til at åbne eller lukke. Jeg kan godt komme til et sogn eller kirke og fornemme forskel på den ånd der hersker og som er dybt forbundet med den teologi der bliver drevet på stedet.

Jeg føler mig i stor taknemmelighedsgæld til mine forgængere her i Sønderho, ikke mindst Hans Brinch som repræsenterede en åndelighed med højt til loftet. Og en åndelighed synonym med folkelighed!

Et andet møde, jeg gerne vil nævne, fra dengang jeg flyttede hertil, var med Sigrid og Aksel, der hilste mig velkommen efter indsættelsesgudstjenesten i kirken. De præsenterede sig som ældste ægtepar i byen, og det var så smukt, som de tillod sig at repræsentere hele Sønderho ved deres velkomst. Det var tydeligt, at der trådte myndige sønderhoner på banen og lagde en linje og afværgede alle forbehold, som en ellers "udenlandsk" præstefamilie kunne være blevet mødt med. Her på den danske vestkyst.

Jeg husker den allerførste begravelse jeg skulle have i Sønderho. Det var Knud Thomsen, Sigrids lillebror, der var død. Jeg kendte, som nævnt, ikke synderligt til kulturen og forestillede mig at kvinderne i Sønderho, havde levet ligeså isoleret, som mine bedstemødre på Suderø og som altid græd utrøsteligt når man tog afsked med dem, for de forventede aldrig at se én igen.

Jeg var ved at falde bagover da gamle Sigrid ved begravelsessamtalen sagde: Ja jeg var i Afrika, da Knud blev født!

At mange kvinder her i Sønderho har haft den frihed at komme ud at sejle med deres fædre eller deres mænd, har ikke mindst haft betydning for kulturen og kvindelivet i Sønderho.

Flere af de ældre mænd i Sønderho og som havde sejlet med længere ophold i Latinamerika, kunne tale spansk med Carlos, min daværende mand.

Det åbensind, den respekt og accept man blev mødt med, det var tydeligvis forbundet med det udsyn og de indsigter, man havde tilegnet sig gennem kontakten med den store omverden.

Når sønderhoner rejste ud bragte de værdier med sig hjem. Mange af de værdier pryder stadig i vor by, i Sønderho kirke bl.a. som har fået nærmest alt sit inventar foræret af sømænd og skippere fra Sønderho. Heriblandt de 15 kirkeskibe som hænger i kirken. De fleste skåret af søfolk og foræret til kirken, to af dem modeller af skibe bygget i Sønderho.

Det var en måde at ære sin by på, ligesom man ærede sine traditioner. Og det er således vores by er blevet rig - på både en materiel og immateriel arv; fordi der var så mange der investerede noget af sit eget og sig selv i fællesskabet. I Sønderho.

Der er så mange mennesker, som har banet vejen for os der bor i Sønderho i dag og bidraget til kulturen, som vi nu er en del af og nyder godt af: en kultur kendetegnet ved ånd og frihed, fællesskabstænkning og samhørighedsfølelse. Og globalt udsyn.

Og vi må spørge os selv: Hvad vil vi give og ofre? For at bo her i Sønderho og hvad vil vi investere i kulturen? For at bringe den videre og bringe nyt til – ny udvikling, ny arv, ny kunst? For til kulturen i Sønderho hører i høj grad åbensind og nytænkning. Vi må huske, at det er en levende kultur, og som kun er levende i samme omfang den er nyskabende.

Det har ikke været konventionel og traditionsbundet tænkning, som har gjort Sønderho til Sønderho, men netop evnen til at være foran sin tid.

Der er de særlige Sønderho-værdier vi skal værne om og det er mit håb at vi altid gør: at vi altid i Sønderho sætter åndsfriheden højest og det brede udsyn – og som situationen er nu, at vi ikke mindst forholder os aktivt til de globale udfordringer, vi står i.

Det får være mit håb for Sønderho og ønske til os der bor her: at vi står sammen om at forvalte vores immaterielle og materielle kultur, så den både har en nutidig og fremtidig betydning for Sønderho og for verden.

God sønderhodag og fest alle sammen!